

Головата Юлія
студентка групи ПФМ-61
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна
Науковий керівник: Радинський Сергій
кандидат економічних наук
доцент кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Yulia Golovata
Student of PFm-61 group
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine
Scientific supervisor: Sergii Radynskyi
PhD (Economics)
Associate Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

РИЗИКИ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ОСНОВНІ МЕТОДИ ЇХ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ RISKS OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AND THE MAIN METHODS OF THEIR NEUTRALIZATION

На даному етапі питання управління ризиками для компаній, на діяльність яких безпосередньо впливає економічна ситуація в країні, набуває особливої гостроти в нинішніх економічних умовах. Наразі світ переживає серйозну фінансово-економічну кризу, спричинену війною в Україні та пандемією коронавірусу Covid 19. Україна перебуває в економічній, політичній та соціальній кризі. Нестабільне фінансове середовище вимагає змін у способах нейтралізації фінансових ризиків.

Застосування нових підходів у виробництві та використання сучасних інформаційних технологій в управлінні бізнесом призводять до значних змін у сфері ризиків. Як наслідок, зростає потреба в удосконаленні способів планування, прогнозування, ідентифікації та оцінки фінансових ризиків. Для ефективної діяльності компанії не завжди достатньо залучення додаткових капітальних інвестицій. У більшості випадків фактори зовнішнього та внутрішнього середовища негативно впливають на фінансову діяльність компанії, спричиняючи різні види ризиків, що призводять до фінансових втрат. Тому питання нейтралізації та мінімізації фінансових ризиків на підприємствах потребує значної уваги.

Поняття «ризик» означає відхилення сподіваних результатів від середньої або сподіваної величини. Складовою частиною ризиків є фінансовий ризик, що являє собою спекулятивний ризик, оскільки його можна розглядати як шанс мати збитки або одержати дохід [1].

Фінансовий ризик відіграє важливу роль у загальному портфелі ризиків компанії. Фінансовий ризик становить найбільшу частину загального бізнес-ризиків компанії та впливає на різні аспекти діяльності компанії. Зростання ступеня впливу фінансового ризику на фінансові результати діяльності підприємства пов'язане зі швидкими змінами кон'юнктури національної економіки та фінансового ринку, розширенням сфери фінансових відносин, появою нових фінансових технологій та інструментів. Особливістю фінансового ризику є те, що він неминуче впливає на рух фінансових потоків і зміни в структурі фінансових активів підприємств. Іншими словами, будь-який економічний ризик неминуче призводить до фінансового ризику.

До основних видів фінансових ризиків для підприємств належать ризики, що знижують фінансову стійкість підприємства, ризик банкрутства, інвестиційний ризик,

інфляційний ризик, процентний ризик, валютний ризик, депозитний ризик, кредитний ризик, податковий ризик, структурний ризик, кримінальний ризик та багато інших ризиків. На додаток до цих ризиків деякі автори перераховують маркетинговий ризик, ризик зміни законодавства, ризик коливання цін, комерційний ризик, ризик втрати майна, соціальний і правовий ризик, функціональний ризик, селективний ризик і ризик ліквідності.

До основних зовнішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести такі: війна в Україні; слабка і нестабільна економіка країни; економічна криза; інфляція; неефективне державне регулювання банківської облікової ставки; підвищення рівня конкурентної боротьби; зниження цін на світовому ринку; політичні чинники тощо. Усі ці причини мають зовнішнє, щодо підприємства, походження і тому, їх підприємство контролювати не може.

До внутрішніх причин формування фінансових ризиків можна віднести: підвищення витрат на підприємстві, незадовільну фінансову політику підприємства, неефективне управління витратами, доходами і фінансовими результатами. Необхідно зазначити, що зовнішні фінансові ризики можуть бути зумовлені загальноекономічними та ринковими чинниками. До загальноекономічних чинників треба віднести: загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, уповільнення платіжного обігу, недосконалість і нестабільність податкового законодавства, зменшення рівня реальних доходів і купівельної спроможності населення тощо. Серед ринкових чинників ризику можна виділити: зменшення обсягу внутрішнього ринку, падіння ринкового попиту, збільшення пропозиції товарів-субститутів, нестабільність фінансового і валютного ринків, недостатня ліквідність фондового ринку. Внутрішні фінансові ризики підприємства залежать від впливу виробничо-комерційних, інвестиційних і фінансових чинників [2].

Вибір засобів зниження ступеня фінансових ризиків має на меті мінімізувати можливий збиток у майбутньому. Різноманіття напрямів і методів зниження ступеня їх негативного впливу ставить підприємства перед проблемою вибору найбільш прийняттого у певній ситуації заходу. Система внутрішніх і зовнішніх механізмів мінімізації фінансових ризиків передбачає використання певних методів. Систематизувавши існуючі в літературі підходи до впливу на ступінь фінансових ризиків, вважаємо за доцільне визначити основні методи впливу та напрями регулювання ступеня фінансових ризиків [3]:

– ухиляння від ризиків: - відмова від ненадійних партнерів, постачальників; - відмова від ризикованих проектів; - відмова від прийняття ризикованих рішень; - відмова від здійснення надто ризикованих господарських операцій; - зниження частини позикових засобів у господарському обороті; - відмова від банківських кредитів, якщо кон'юнктура фінансового ринку несприятлива для підприємства; - відмова від будь-якої інвестиційної політики з метою підтримки високого рівня платоспроможності підприємства; - одержання додаткової інформації; - розробка схем ділової активності, що уникають найбільші зони збитків тощо;

– локалізація ризиків: - виділення «економічно небезпечних» ділянок; - послідовне розукрупнення підприємства;

– передача ризиків: - страхування (передача ризику страховій компанії за певну плату); - створення структур взаємного страхування і перестраховування; - пошук гарантів; - хеджування; - фінансові гарантії, доручення; - внесення до тексту документів (договорів, торгових контрактів) спеціальних умов, що зменшують власну відповідальність підприємства при настанні непередбачених випадків чи тих, які передають ризик контрагенту.

– компенсація ризиків: - самострахування за рахунок створення системи резервів: резервних фондів (страхового і цільових), страхового товарного запасу, страхових запасів фінансових ресурсів (коштів), нерозподіленого залишку прибутку; - розробка і впровадження системи штрафних санкцій для контрагентів підприємства; - прогнозування зовнішньої економічної діяльності; - моніторинг соціально-економічної та нормативно-правової бази; -

активний цілеспрямований маркетинг; - створення спілок, асоціацій, кластерів; - боротьба з промисловим шпигунством;

– диверсифікація: - диверсифікація видів діяльності і зон господарювання; - диверсифікація асортименту продукції, що випускається; - диверсифікація постачальників основних груп товарів; - диверсифікація ринків збуту; - диверсифікація інвестицій; - диверсифікація портфеля цінних паперів; - диверсифікація депозитного портфеля; - розподіл відповідальності між партнерами; - розподіл впливу загрози у часі та ін.;

– лімітування: - встановлення відповідних економічних і фінансових нормативів; - встановлення максимального обсягу комерційної операції по закупівлі товарів, що укладається з одним контрагентом; - встановлення максимального розміру сукупних запасів товарів на підприємстві; - встановлення мінімального розміру оборотних активів у високоліквідній формі; - встановлення максимального розміру депозитного внеску, розміщеного в одному комерційному банку та інші.

Таким чином, фінансова діяльність підприємства в усіх її формах пов'язана з низкою фінансових ризиків, які значно підвищують ступінь впливу на результат її діяльності в сучасному бізнес-середовищі. Фінансовий ризик є однією з найскладніших категорій, пов'язаних з підприємницькою діяльністю.

Фінансові ризики відіграють важливу роль у системі фінансово-економічної безпеки підприємства. Зростання ступеня впливу фінансових ризиків на результати фінансово-господарської діяльності підприємств пов'язане зі швидкими змінами економічної ситуації в країнах, станом фінансового ринку, розширенням сфери фінансових відносин, появою нових фінансових технологій та інструментів і багатьма іншими факторами. Відповідно, нівелювання фінансового ризику із використанням інструментів фінансового менеджменту є запорукою подальшої успішної діяльності підприємства у стратегічній перспективі.

Перелік використаних джерел:

1. Бойчук М. Г., Машлій Г. Б. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації. IV Міжнародна науково-методична конференція Форум молодих економістів-кібернетиків «Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід» 24-26 жовтня 2013 р. С.121-122.
2. Горячий Ю. Сутність поняття «фінансовий ризик» підприємства. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/Ryga_07_12_2018/Ryga18%2815%29.pdf (дата звернення до ресурсу 22.10.2023 року)
3. Орлик О.В. Фінансові ризики в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. Інноваційна економіка. 2016. №5-6. С. 218-223.